

06. UPRAVLJANJE HEMIKALIJAMA

ZAKONODAVNI OKVIR

Zakonski okvir stvoren usvajanjem Zakona o hemikalijama i Zakona o biocidnim proizvodima i odgovarajućih podzakonskih propisa uspostavio je savremeni sistem upravljanja hemikalijama po principima EU, ali treba nastaviti sa njegovim daljim razvojem, kako kroz dalju harmonizaciju, uzimajući u obzir nove uredbe EU, kao i izmene i dopune postojećih, tako i jačanjem kapaciteta neophodnih za sprovođenje propisa.

Iako je došlo do usporavanja procesa dalje harmonizacije sa izmenama i dopunama relevantnih propisa EU koje su u EU usvojene nakon 2012. godine, što je detaljno analizirano u prethodnom izveštaju, u toku 2017. godine postignut je izvestan napredak.

U pogledu ažuriranja propisa koji se odnose na klasifikaciju i obeležavanje radi njihovog prilagođavanja u pogledu tehničkog i naučnog napretka (ATP),²⁹ došlo je do pozitivnog pomaka. Naime, u toku 2017. godine donesen je Pravilnik o izmenama i dopunama Pravilnika o klasifikaciji, pakovanju i obeležavanju hemikalije i određenog proizvoda u skladu sa Globalno harmonizovanim sistemom za klasifikaciju i obeležavanje UN („Službeni glasnik Republike Srbije“, broj 52/2017), i ažuriran je Pravilnik o Spisku klasifikovanih supstanci („Službeni glasnik Republike Srbije“, broj 50/2017), čime je naša legislativa usklađena sa EU do sedmog ATP. Međutim, potrebno je nastaviti dalju harmonizaciju s obzirom na to da su u EU ovi propisi dodatno ažurirani.

U cilju ažuriranja propisa kojima se uređuju ograničenja i zabrane proizvodnje, stavljanja u promet i korišćenja hemikalija, u toku 2017. godine usvojene su izmene i dopune („Službeni glasnik Republike Srbije“, broj 44/2017). Sredinom 2016. godine donesena je Lista supstanci kandidata za Listu supstanci koje izazivaju zabrinutost, olakšavajući na taj način ostvarivanje prava potrošača na informacije o SVHC u proizvodima. Međutim, potrebno je nastaviti dalju harmonizaciju s obzirom na to da je u EU ova Lista dodatno ažurirana stavljanjem na Listu, između ostalih, supstancu bisfenol A (BPA) koja je u širokoj upotrebi.

Značajno kašnjenje u procesu harmonizacije propisa odnosi se na metode ispitivanja opasnih svojstava hemikalija koje od 2012. nisu ažurirane.

Harmonizacija sa Uredbom EU 528/2012 o biocidnim proizvodima planirana je za I kvartal 2018. godine. U toku 2017. je započet rad na izradi novog Zakona o biocidnim pro-

²⁹ Eng. Adaptation to technical progress (ATP)

izvodima, ažurirana je Lista biocidnih proizvoda upisanih u Registar biocidnih proizvoda u 2015. i 2016. godini, kao i Pravilnik o sadržini osnovnih informacija o biocidnom proizvodu i aktivnoj supstanci u tom biocidnom proizvodu.

U pogledu **administrativnih kapaciteta** za obavljanje stručnih poslova u ovoj oblasti nije došlo do značajnih promena u odnosu na kapacitete u prethodnoj godini. S obzirom na to da je ograničenje broja zaposlenih u državnim organima i dalje na snazi, nije realno očekivati da će se stvoriti mogućnosti za značajnije povećanje broja zaposlenih u okviru Odeljenja za hemikalije, pa čak i u okviru novoformiranog Ministarstva za zaštitu životne sredine, iako je to neophodno.

Važno je napomenuti, da su kroz realizaciju projektnih aktivnosti u okviru međunarodnih projekata u oblasti upravljanja hemikalijama i biocidnim proizvodima,³⁰ organizovane obuke za predstavnike ne samo državnih organa koji rade na ovim poslovima, već i za širu stručnu javnost u cilju jačanja **stručnih kapaciteta naučnog i akademskog sektora** za efektivno sprovođenje zakonskih propisa, a pre svega za poslove regulatorne procene rizika.

S obzirom na to da se propisi o hemikalijama odnose samo na jednu fazu životnog ciklusa hemikalija, tj. na stavljanje u promet i korišćenje hemikalija, a da postoje i druge faze životnog ciklusa hemikalija, od proizvodnje pa sve do odlaganja, veoma je važno ostvariti saradnju i koordinaciju odeljenja zaduženog za sprovođenje propisa o hemikalijama sa drugim relevantnim sektorima, prvenstveno u oblasti zaštite životne sredine. Do danas nema informacija o osnivanju i radu zajedničkog tela, niti o donošenju integrisanog programa upravljanja hemikalijama.

SPROVOĐENJE PROPISA

Donošenje novog Pravilnika o dozvolama za obavljanje delatnosti prometa, odnosno dozvolama za korišćenje naročito opasnih hemikalija („Službeni glasnik Republike Srbije“, broj 6/2017), kojim se hemikalije klasifikovane u klasu opasnosti korozivno oštećenje / iritacija kože, potkategorija 1B, smatraju naročito opasnim hemikalijama, izazvala je dodatne probleme u implementaciji ovog propisa u praksi. Pre svega, nije jasno na osnovu kojih naučnih kriterijuma je došlo do uvrstavanja hemikalija klasifikovanih u ovu potkategoriju opasnosti u naročito opasne hemikalije. Takođe, s obzirom na to da u ovu potkategoriju opasnosti spada veliki broj proizvoda iz tzv. kućne hemije, pre svega odmašćivači koji se koriste za čišćenje masnih naslaga, broj lica kojima je potrebna dozvola za obavljanje delatnosti prometa se značajno povećao, uključujući samostalne trgovinske radnje koje stavljaju u promet hemikalije u ovoj potkategorijom i klasom opasnosti, a sistem izdavanja ovih dozvola distributerima od strane lokalnih samouprava još uvek nije u potrebnoj meri zaživeo u praksi. Novim propisom o naročito opasnim hemikalijama ne postiže se zaštita krajnjeg potrošača (što je bio jedan od ciljeva), jer se na fizičko lice koje koristi hemikaliju za opštu upotrebu u najvećem broju slučajeva propis i ne primenjuje. Uvođenje ove mere nema utemeljenje sa aspekta stvarne opasnosti koju potkategorija 1B predstav-

lja i nije primenljiva u praksi, kako sa aspekta vrste proizvoda na koje se primenjuje, tako i sa aspekta i privrednih subjekata koji su njome obuhvaćeni.

Dalju harmonizaciju propisa u oblasti klasifikacije i obeležavanja treba pozdraviti, ali u sprovođenju propisa vezanih za obeležavanje hemikalija nastao je problem povodom izmena teksta oznaka predostrožnosti (P oznake), naročito u situacijama kad se suštinski nije izmenilo značenje teksta, već je neznatno promenjena njegova formulacija, a dat je kratak rok za usaglašavanje sa ovim izmenama. To je dovelo do neusaglašenosti etiketa na hemikalijama koje se stavljaju u promet sa važećim propisima. S obzirom na to da je snabdevač dužan da postojeće etikete zameni novim u roku od oko tri meseca, to za njega predstavlja značajno finansijsko opterećenje do kog je došlo bez prethodne informacije da ove troškove može očekivati, pri čemu se suštinski nije promenilo značenje same oznake predostrožnosti, niti je dat dovoljno dug prelazni rok koji bi omogućio postepenu i plansku izradu novih etiketa kada se potroše one koje su već odštampane. Ovo ukazuje da transparentnost u donošenju propisa i predvidljivost troškova vezanih za poslovanje sa hemikalijama na našem tržištu nije zadovoljavajuća, te da o ovakvim promenama treba na vreme obavestiti privredne subjekte na čije se poslovanje one mogu reflektovati.

Iako postoji dijalog nadležnih organa sa industrijom i ostalim zainteresovanim stranama, potrebno ga je nastaviti radi daljeg informisanja o njihovim obavezama u vezi sa primenom EU propisa u oblasti hemikalija i biocidnih proizvoda.

³⁰ Obuke su rađene u okviru IPA projekta „Dalji razvoj upravljanja hemikalijama i biocidnim proizvodima u RS“ (ref.br. Tvining projekat SR 13 IB EN 03)